

Martin Fahlgren

Ryssland, Lenin och imperialismen

Begreppet imperialism

Rysslands invasion av Ukraina har i vissa kretsar lett till förvirring och till debatt om begreppet imperialism. Det är följaktligen viktigt att försöka reda ut begreppet.

Inom vänstern har utgångspunkten för diskussioner om imperialism oftast varit den definition som Lenin gjorde under första världskriget. Det man dock ofta glömmer är att Lenin inte behandlade imperialism i allmänhet, utan dåtidens moderna imperialism, som han menade var ett stadium av kapitalismen. Lenin ansåg att den ekonomiska utvecklingen hade lett fram till att monopolkapitalismen fått en alltmer dominerande roll och att den behövde expandera utåt för att vidareutvecklas, dvs att den moderna kapitalismens inneboende rörelselagar drev fram en imperialistisk politik. Den moderna imperialismen var således en konsekvens av att monopol fått allt större betydelse på den fria konkurrensens bekostnad, och att detta ledde fram till att krav på monopolistisk kontroll över andra territorier från de utvecklade kapitalistiska ländernas sida.¹

Första ryska utgåvan av *Imperialismen* ...

Men vad många debattörer verkar ha glömt är att det även fanns en ”klassisk” eller ”gammal” imperialism, där andra faktorer än ekonomiska spelar stor roll. Denna gamla imperialism upphörde inte att existera när Lenin skrev sin imperialismsteori. Detta betyder att Lenins definition inte kan användas som det enda kriteriet på imperialism. Kärnan i Lenins imperialismsteori var att monopolkapitalismen på grund av inre nödvändighet måste expandera utåt, dvs innehöll ekonomiska drivkrafter som drev fram en imperialistisk politik.

¹ Lenin redogjorde utförligt för sin imperialismsteori i boken [Imperialismen som kapitalismens högsta stadium](#) som kom ut 1916.

Är Ryssland imperialistiskt?

Större delen av den socialistiska vänstern menar att dagens Ryssland är imperialistiskt, men det finns även de som förnekar det. Gemensamt för de senare är att de i Ukraina-kriget intagit en närmast pro-rysk hållning.

Av den organiserade vänstern i Sverige är det enbart Kommunistiska Partiet (KP) som intagit en sådan ståndpunkt. Det klaraste uttrycket för det är en *Proletären*-artikel med rubriken "Är Ryssland ett imperialistiskt land?" av Anders Carlsson.²

Men Anders Carlsson var inte först med att förneka Rysslands imperialism, utan den äran (?) tillfaller amerikanen Stansfield Smith, vars "Är Ryssland imperialistiskt?" publicerades på *Monthly Reviews* online-webbplats *MRonline*³ över ett halvår innan *Proletären*-artikeln.

KP är dock inte ensamt i Sverige om att inta ståndpunkten att Ryssland inte är imperialistiskt – det finns även bloggar som stödjer den linjen.⁴

Sveriges Kommunistiska Parti (SKP), med rötterna i det svenska Moskvaorienterade partiet APK, anser däremot att Ryssland är imperialistiskt och har via sin tidning *Rikt punkt* skarpt kritiserat *Proletärens* ståndpunkt.⁵ Och SKP är inte ensamt om den uppfattningen, t ex intar Greklands kommunistiska parti (KKE) samma hållning.⁶ Men det finns också kommunistpartier som är överens med KP/*Proletären*.

Som redan framhållits brukar de som förnekar Rysslands imperialism utgå från Lenins definition av den moderna imperialismen,⁷ formulerad i [Imperialismen som kapitalismens högsta stadium](#). Vi återger här Lenins 5 punkter, men lägg märke till att han föregår dem med en varning med innebörden att man inte bör se definitionen som allmängiltig och slutgiltig:

Men alltför korta definitioner är, om också bekväma, ty de sammanfattar det viktigaste, dock otillräckliga så snart man ur dem måste speciellt härleda ytterst väsentliga drag hos den företeelse, som det gäller att definiera. Man måste därför – utan att glömma, att alla definitioner överhuvudtaget har en villkorlig och relativ betydelse, då en definition aldrig kan omfatta de allsidiga förbindelserna hos en företeelse i full utveckling – ge en sådan definition av imperialismen, som innefattar dess följande fem viktigaste kännetecken:

- 1) Koncentration av produktion och kapital, vilken uppnått en så hög utvecklingsnivå, att den skapat monopolen, vilka spelar en avgörande roll i det ekonomiska livet;
- 2) Bankkapitalets sammansmältning med industrikapitalet och uppkomsten av en finansoligarki på grundval av detta "finanskapital";

² [Är Ryssland ett imperialistiskt land?](#) publicerad i *Proletären* 9 augusti 2019.

³ [Is Russia imperialist?](#) (*MRonline*). Artikeln daterad 2 januari 2019. Lägg märke till likheten mellan denna artikelrubrik och *Proletären*-artikeln, vilket knappast en tillfällighet.

Monthly Review har under hela Ukraina-kriget företrätt en pro-rysk hållning, men har dessutom drivit linjen att inte heller Kina är imperialistiskt – någon svensk företrädare för den uppfattningen känner jag dock inte till.

⁴ Däribland Anders Romelsjö's *Global Politics*, som puffat för både Stansfield Smiths och Anders Carlssons artiklar. Vad gäller Romelsjö och andra med rötterna i det maoistiska KFml/SKP så är det ödets ironi att de under 1970-talet betraktade Sovjetunionen som "socialimperialistiskt", trots att dåtidens Sovjet uppfyllde kriterierna i Lenins imperialism-definition mycket sämre än dagens Ryssland. Om detta se [Mörk, Gustafsson, Eklund: Maoisterna och Sovjet – debatt](#) (debatt från 1974-76).

⁵ Se [Anders Carlsson, Ryssland och imperialismen](#) av Andreas Sörensen. Där menar artikelförfattaren att Lenins fem punkter inte kan tillämpas på ett enskilt land, utan gäller hela det kapitalistiska systemet som sådant, såttillvida att "varje kapitalistiskt land tävlar med varje annat kapitalistiskt land inom det kapitalistiska systemet på sin imperialistiska nivå". Men efter att ha framfört denna radikala ståndpunkt fortsätter AS med att tillämpa Lenins punkter på dagens Ryssland.

⁶ Se: [Kommunistpartiernas inställning till det imperialistiska kriget i Ukraina](#).

⁷ Det gäller dock inte Vijay Prashad, ledande ideolog i det indiska kommunistpartiet (CPM), som anser att USA idag är det enda imperialistiska landet, vilket betyder att han förkastar Lenin definition på modern imperialismen.

- 3) Kapitlexporten får, till skillnad från varuexporten, särskilt stor betydelse;
- 4) Internationella monopolistiska sammanslutningar av kapitalister, vilka delar världen mellan sig, bildas;
- 5) Jordens territoriella uppdelning mellan de största kapitalistiska makterna är avslutad.

De som använder denna definition i sin argumentation för att hävda att Ryssland *inte* är imperialistiskt utgår ofta enbart från punkterna 2-4, men tillfogar att Ryssland är ett relativt fattigt kapitalistiskt land, som i synnerhet är betydligt svagare än t ex USA och Kina.

Proletären framhåller följande (där sakuppgifterna fö är tveksamma, vilket påpekas i noter nedan):

- Ryssland är ingen finansiell stormakt. Den största ryska banken, statliga Sberbank ("Sparbanken i Ryska federationen"), hamnar först på 66:e plats bland världens storbanker⁸ [punkt 2]
- Kapitlexporten är mycket stor, men man menar att det är missvisande eftersom stora delar av detta inte investeras, varför det i stället bör betraktas som pengaflykt⁹ [punkt 3]
- Ryssland är inte särskilt framstående när det gäller internationella monopolistiska sammanslutningar. Ryssland står nämligen för bara "fyra av de 100 största globala företagen, för sex av de 500 största och för ynka 25 av de 2 000 största".¹⁰ [punkt 4]

Det är riktigt att Ryssland inte är en ekonomisk stormakt. Men Lenins definition innehåller inga storlekskriterier – det finns både stora och små imperialistiska stater. Och de ryska storkapitalisterna agerar på samma sätt som andra storkapitalister: de strävar efter att öka sitt inflytande och kapa åt sig större delar av världsmarknaden, naturtillgångar osv. Och för att uppnå det utnyttjar de alla ekonomiska, politiska och militära medel som de har tillgång till.

Jag ska här inte gå in närmare på den ryska ekonomin, utan hänvisar till artikeln [Rysk imperialism och dess monopol](#), som utförligt tar upp olika ekonomiska frågor (banksektorn, utlandsinvesteringarna, de ryska monopolen, den ryska militären m m).

"Imperialismen är monopolistisk kapitalism"¹¹

Lenins 5 punkter slår fast att det som utmärker den moderna kapitalismen i dess "högsta, imperialistiska stadium" är att monopol, finanskapital och kapitlexport fått en avgörande roll, och att detta medfört att imperialismen har blivit inneboende i den moderna kapitalistiska ekonomins logik.

Det betyder dock inte att de 5 punkterna kan användas som en checklista för att fastställa om ett visst land är "imperialistiskt" eller inte. Även länder som *inte* uppfyller dessa kriterier kan vara imperialistiska, fast där spelar politiska och ideologiska faktorer en större roll än för den moderna imperialismen.

⁸ Enligt [Världens största banker 2021](#), som redovisar börsvärdet 1 mars 2021, så låg Sberbank på 18:e plats (inte 66:e).

⁹ Ett tveksamt argument. Det är sant att det mesta av "pengaflykten" skickas till skatteparadis (bl a till Cypern), men dessa pengar stannar inte där, utan det mesta återinvesteras, även i Ryssland. Därmed är det inte fråga om pengaflykt (dvs pengar som undandras marknaden och bara läggs på hög för att personligen berika sig), utan det är främst ett sätt att smita undan från skatter. Sådana tricks används även av investerare från andra länder (även av svenskar). Denna fråga behandlar Anders Sörensen ganska utförligt i sin artikel (se not 5 ovan).

¹⁰ Det största ryska företaget innan Ukraina-kriget bröt ut var Gazprom. Det var också ett av de största företagen i världen inom olje- och gasindustrin. Det är dock tveksamt om det och andra ryska företag har kunnat behålla sina positioner, bl a pga sanktionerna.

¹¹ Lenin: [Imperialismen och splittringen inom socialismen](#)

Även den ”klassiska imperialismen” hade ekonomiska, politiska och militära målsättningar, men drevs inte fram av inbyggda ekonomiska drivkrafter, utan här spelade andra faktorer stor roll.¹² Därmed inte sagt att icke-ekonomiska faktorer inte spelar roll även under den moderna imperialismen: Att t ex Hitler och nazismen hade stor betydelse för utbrottet av 2:a världskriget är otvivelaktigt, liksom att Putin och kretsen kring honom är ansvariga för kriget i Ukraina (dvs man kan inte reducera sådant till ekonomiska faktorer).¹³

Att tillgripa kvantitativa mått (storleken av ett land, ett lands ekonomiska styrka) är heller inte särskilt relevant för att klassificera ett land som imperialistiskt. På sin tid betecknade Lenin som imperialistiska både relativt små och ekonomiskt efterblivna länder¹⁴, dvs länder där finanskapitalet var svagt och där kapitalexporten var ringa eller t o m obefintlig.

Så låt oss titta lite närmare på vad som egentligen utmärker imperialism. Vi gör därför en liten tillbakablick på imperialismens historia.

Många av de som hänvisar till Lenins definition glömmer att imperialism inte uppkom i slutet av 1800-talet, utan har en mångtusenårig historia och fanns redan under antiken (Assyriska riket, Kina, antikens Persien, Romarriket, det arabiska väldet från 600-talet, Mongolväldet, Osmanska riket m fl)¹⁵. Och de europeiska ländernas (Spanien, Portugal, England...) kamp om kolonier började redan på 1400-talet, dvs långt innan den monopolistiska kapitalismen vuxit fram – dessa länder var trots det imperialistiska.

Så här förklaras begreppet i *Nationalencyklopedin*:

Imperialism, term som syftar dels på staters territoriella och ekonomiska expansion i historien (se kolonialism), dels på en uppsättning teorier som vill förklara orsakerna till denna expansions-tendens, särskilt i dess moderna skepnad. När det gäller den begreppsliga användningen, som behandlas i denna artikel, kan man skilja på klassisk imperialism, där den politiska dimensionen är framträdande, och modern imperialism, där ekonomiska faktorer ges större vikt.

Den klassiska imperialismen kan exemplifieras med de vidsträckta, oftast territoriellt sammanhängande, politiska system som byggde på en central tributkrävande imperiestat. Den moderna imperialismen syftar på den territoriella expansion ”på andra sidan havet” som de större europeiska staterna inledde under senare delen av 1800-talet. Kolonialväldena hade tidigare börjat byggas, men denna process hade i mycket haft karaktären av klassisk imperialism. Den moderna imperialismen inkluderar både territoriell kontroll och den ”informella” imperialism som implicerar en i huvudsak ekonomiskt präglad dominansstruktur.

Den *klassiska* imperialismen innebar erövring, kolonialism och förslavning av miljontals människor. Det gäller även den *moderna* imperialismen, även om kolonialväldena i stor utsträckning försvann efter 2:a världskriget, då de imperialistiska stormakterna övergick till

¹² Den spanska koloniseringen av Amerika inleddes av upptäcksresande och äventyrare (Christofer Columbus, Amerigo Vespucci, Giovanni Caboto och Hernán Cortés) med stöd från spanska regeringen. Här var äventyrs-lusta och jakt efter rikedomar viktiga drivkrafter.

¹³ Det handlar givetvis om det samhälleliga och historiska sammanhanget, där t o m enskilda personer kan spela en viktig roll under vissa omständigheter. Ernest Mandel diskuterar dessa frågor i sin [Vad Andra världskriget egentligen handlade om](#).

¹⁴ Således betecknade Lenin Österrike-Ungern, Belgien och Italien som imperialistiska.

I detta sammanhang kan det vara på sin plats att peka på att det i slutet av 1920-talet uppkom en konflikt mellan det svenska kommunistpartiets ledning (SKP) och Kommunistiska internationalen (Komintern) när det gällde den svenska imperialismen. Komintern hävdade att Sverige var imperialistiskt, medan SKP-ledningen förnekade det. Detta var en av de meningsskiljaktigheter som Komintern hänvisade till för att motivera uteslutningen av den falangen som stödde SKP-ledningen (”Kilbomarna”). Om detta se t ex Bernt Kennerströms artikel ”Sprängningen av Sveriges Kommunistiska Parti 1929” i samlingen [Zenit om SKP/VPK](#).

¹⁵ Lenin var fullt på det klara med det: ”Kolonialpolitik och imperialism existerade också före kapitalismens senaste stadium, ja, till och med före kapitalismen. Rom, som var baserat på slaveri, drev kolonialpolitik och förverkligade imperialism.” (*Imperialismen ...*)

att i större utsträckning använda andra påtryckningsmedel – ekonomiska, politiska och militära – för att hävda sina intressen ("neokolonialism").

Lenins definition betyder *inte* att den klassiska imperialismen har försvunnit, dvs ekonomiskt efterblivna länder kan även idag sträva efter att utsträcka sin makt över och ibland t o m annektera andra länder, för att få tillgång till naturtillgångar m m. Det var också Lenin på det klara med. Exempelvis betraktade han Japan som imperialistiskt i början av 1900-talet, eftersom det förde en expansionistisk politik som främst drabbade Kina, trots att det var ekonomiskt utvecklade, med feodala drag och t o m beroende av utländskt kapital.

Den tsarryska imperialismen

I *Imperialismen* ... skriver Lenin om de sex stormakterna Storbritannien, Ryssland, Frankrike, Tyskland, Förenta staterna, Japan:

bland de ovannämnda sex länderna finner vi å ena sidan unga kapitalistiska länder med ovanligt snabbt framåtskridande (Amerika, Tyskland, Japan) och å andra sidan länder med gammal kapitalistisk utveckling (Frankrike och Storbritannien), vilkas framåtskridande under senare tid försiggått betydligt långsammare än de föregående, och slutligen ett land (Ryssland), som i ekonomiskt hänseende är det mest efterblivna och där den moderna kapitalistiska imperialismen så att säga är omspunnen av ett synnerligen tätt nät av förkapitalistiska förhållanden.

Enligt Lenin uppfyllde dåtidens Ryssland inte kriterierna för den moderna kapitalistiska imperialismen, men var trots det ett av de viktigaste imperialistiska länderna. I juni 1915 skrev han: "I Ryssland är den kapitalistiska imperialismen som bekant svagare, medan den *militär-feodala* däremot är starkare."¹⁶ Och i juli 1916 betecknade han Ryssland som "en exemplariskt brutal, medeltida, ekonomiskt efterbliven och *militärt byråkratisk imperialism*". (mina kursiv.)¹⁷ Ryssland tillhörde de sex imperialistiska stormakterna, men var den minst utvecklade av de sex.

Som Trotskijs skrev senare:

Ryssland betalade på så vis för sin rätt att vara bundsförvant till utvecklade länder, att importera kapital och betala ränta på det – dvs. väsentligen för sin rätt att vara en privilegierad koloni till sina allierade – men på samma gång för sin rätt att förtrycka och råna Turkiet, Persien, Galizien och i allmänhet de länder som var svagare och mer efterblivna än själva Ryssland. Den ryska bourgeoisie dubbla imperialism hade i grunden karaktären av en agentur åt andra mäktigare världsmakter.¹⁸

Således klassificerade Lenin (och Trotskij)¹⁹ både Japan och Tsarryssland som viktiga imperialistiska stater, trots att de inte uppfyllde kriterierna för den moderna kapitalistiska imperialismen. Även ekonomiskt efterblivna länder, t o m halv-feodala, kunde föra en imperialistisk politik och föra krig för att erövra marknader och naturtillgångar, expandera territoriellt osv. Här var det dock inte den moderna monopolistiska kapitalismens inneboende ekonomiska logik som var den viktigaste pådrivande faktorn (även om den existerade också hos dem), utan här spelade politiska och ideologiska faktorer en förhållandevis större roll.²⁰

¹⁶ Lenin: [Andra internationals sammanbrott](#), not 6

¹⁷ Lenin: [Resultaten av diskussionen om självbestämmandet](#)

¹⁸ Trotskij: [Ryska revolutionens historia del 1](#)

¹⁹ Det gjorde även andra ryska marxister, se t ex Bucharin-Preobrazjenskij i [Kommunismens ABCD](#) (i t ex §27. Imperialismen)

²⁰ Trotskij t o m hävdade att Stalins Sovjet förde en imperialistisk politik. I ett avsnitt om Stalin och den georgiska frågan skrev Trotskij i sin Stalinbiografi: "Således hamnade han [Stalin] av nödvändighet på kollisionskurs med de mest underutvecklade och mest förtryckta nationaliteternas behov och säkerställde otillbörliga fördelar till den storryska byråkratiska imperialismen.", dvs Trotskij satte etiketten "byråkratisk imperialism" på Stalins Sovjet.

Andra imperialismer

Slaget om Lule Burgas 1912

Balkankrigen (1912-13) tjänade som förspel till Första världskriget. I det första Balkankriget, som började i oktober 1912, anföll Grekland, Bulgarien, Montenegro och Serbien det dåvarande Osmanska riket (Turkiet). Detta Balkankrig avslutades i slutet av maj 1913. I det andra, som började i slutet av juni 1913, förklarade Bulgarien krig mot Serbien och Grekland, som då fick stöd av Rumänien och Turkiet. Detta andra Balkankrig varade bara en månad och fredsavtal slöts i augusti 1913.²¹

Inget av de inblandade länderna var särskilt väl utvecklat ekonomiskt, men ändå betecknade Trotskij, som följde dessa krig på nära håll, Grekland, Bulgarien och Serbien som regionala imperialistiska makter, eftersom de strävade efter att ta över sina grannars territorium och förtrycka och plundra dem. När Trotskij skrev detta hade inte Lenin formulerat sin imperialismsteori, så det var den klassiska imperialismen som Trotskij använde som måttstock.²²

Ett annat exempel, som kanske kan verka förvånande, är att Lenin 1920 talade om ”de polska imperialisterna” (sedan Polen attackerat Ryssland). Eftersom Polen hade tillhört Ryssland ända fram till 1918, då det upprättades som en oberoende stat, så kan det knappast ha hunnit utvecklas till ett land som uppfyllde Lenins 5 punkter. Men dess aggression mot Ryssland fick Lenin att beteckna Polen som imperialistiskt.

Imperialismen idag

Om vi accepterar att det på Lenins tid fanns imperialistiska stater som inte uppfyllde de 5 punkterna, då borde det kunna förekomma även idag. Förvisso har kapitalismen utvecklats mycket sedan dess, och antalet länder som i flera avseenden uppfyller Lenins imperialismkriterier har otvivelaktigt ökat. Men fortfarande finns också stora ekonomiska och andra skillnader mellan olika länder. Det innebär att det finns utrymme även för mindre ekonomiskt utvecklade länder att föra en imperialistisk politik.

Hur ska man t ex se på Turkiets politik gentemot kurderna? Det är här inte främst fråga om ekonomiska drivkrafter, utan det handlar om att krossa kurdernas kamp för nationellt själv-

²¹ Se <https://sv.wikipedia.org/wiki/Balkankrigen> för fler detaljer.

²² Trotskijs krigskorrespondens finns i engelsk översättning: *The Balkan wars: 1912–13* (New York, 1981). På marxistarkivet finns delar av detta arbete i svensk översättning: [Balkankrigen 1912-1913](#).

bestämmande, dvs stärka den turkiska statens grepp över de kurdiska områdena. Är inte detta imperialism?

Även om dagens Ryssland inte tillhör de mest utvecklade kapitalistiska länderna i ekonomiskt avseende, så finns där monopolkapital, finanskapital och kapitalexport som man också använder för att försöka stärka sitt globala inflytande. Men det som utmärker Ryssland är att det är en militär supermakt (i synnerhet vad gäller tillgången till kärnvapen), som under hela 2000-talet strävat efter att utvidga sin intressesfär i Östeuropa med politiska, ekonomiska och militära maktmedel (Tjetjenien, Moldavien, Georgien, Ukraina). Och när det gäller specifikt Ukraina så är det uppenbart att man vill lägga beslag på dess naturtillgångar (bl a många metaller) och bördiga jordbruk. Att förneka att detta är en imperialistisk politik framstår närmast som absurt: *Dagens Ryssland är en imperialistisk stat, trots sin relativa ekonomiska svaghet jämfört med ekonomiska supermakter som USA och Kina.*

Ukraina är däremot inget imperialistiskt land. Det är en f d koloni till Tsarryssland, som saknar egen intressesfär och förmåga och vilja att dominera över andra länder. Det kämpar för sin existens.

Lästips

Lästipsen uppdaterades 1 augusti 2023.

Allmänt om imperialismen:

För en bra redogörelse för hur den moderna imperialismen växte fram, se ”Kapitel 13. Imperialismen” i Ernest Mandels klassiska [Marxismens ekonomiska teori](#) (från 1962)

Kemp: [Teorier om imperialismen](#)

Keith Harvey: [Lenin om imperialismen: Vad han fick rätt och vad han fick fel](#)

Den ryska imperialismen:

Michael Pröbsting: [Rysk imperialism och dess monopol](#) (april 2022)

Chris Slee: [Russian imperialism: Economically weak, militarily strong](#) (juli 2022)

Markus Lehner: [Varför Ryssland är en imperialistisk makt](#) (juli 2023)

Zbigniew Marcin Kowalewski: [Erövringen av Ukraina och den ryska imperialismens historia](#) (juni 2022)

Benny Andersson: [I tsarernas fotspår. Den ryska imperialismen vaknar på nytt](#) (maj 2022)

Ilja Matvejev: [Putins krig mot Ukraina handlar inte om säkerhet utan imperialistiska intressen](#) (augusti 2022)

Dokument: [Mot den ryska imperialismen](#) (Uttalande av Ryska socialistiska rörelsen och ukrainska Sotsialnyi Ruch, april 2022)

Vänstern, Ukraina och den ryska imperialismen:

[Vänsterns splittring i Ukraina-frågan](#)

[Hitta rätt inom vänsterns debatt om Ukraina](#)

Murray Smith: [Rysslands krig i Ukraina och den europeiska vänstern](#) (juli 2023)

Boris Kagarlitskij: [En vädjan till mina progressiva vänner i väst](#) (augusti 2023)

Imperialistiska (fascistiska) ideologer i Ryssland:

Ivan Iljin (1883-1954).

Iljin kom tidigt att fungera som inspirationskälla till Putin, som bl a såg till att hans samlade arbeten (40 volymer) publicerades i Ryssland.

Engelska Wikipedia om Iljin: https://en.wikipedia.org/wiki/Ivan_Ilyin

Timothy Snyder: [Ivan Iljin, Putins fascistiske filosof](#)

Artikeln ”Anfallskrigets ideologi” i [I tsarernas fotspår. Den ryska imperialismen vaknar på nytt](#) av Benny Andersson innehåller ett avsnitt om Iljin.

Aleksandr Dugin (1962-).

En central idé hos Dugin är att ”bygga ett totalitärt, Rysslandsdominerat eurasiskt imperium”.

Engelska Wikipedia om Dugin: https://en.wikipedia.org/wiki/Aleksandr_Dugin

[Den Duginska fascismen sveper över Ryssland](#) (*Expo*)

Artikeln ”Aleksandr Dugin och fascism på vänsterkanten” i samlingen [Vart går Ryssland?](#)

[Olycksbådande ideologiska tendenser](#)

Nyare ”ideologer”

Vladimir Putin: [Om den historiska enheten mellan ryssar och ukrainare](#) (juli 2021)

[Vart går Ryssland? Olycksbådande ideologiska tendenser](#)

Timofej Sergejtsev: [En rysk plan för folkmord på Ukrainas folk](#)